

ПРЕЗЕНТАЦИЈА ПРОЈЕКТА

Ескалација у Холокауст од стрељачких водова до гасног камиона концентрационог логора на Сајмишту

Две одлучујуће фазе Холокауста у Србији

Europe
for Citizens

Пројекат финансира Образовна, аудиовизуелна и културна извршна агенција (EACEA) Европске комисије
кроз програм „Европа за грађане“ - Активно сећање у Европи

Republic of Serbia
Ministry of Culture and Media

Beograd
www.beograd.rs

Пројекат су подржали:
Министарство културе и информисања Републике Србије и
Градска управа Града Београда - Секретаријат за Културу

ПАРТНЕРИ

Историјски архив Београда (Србија) www.arhiv-beograda.org

Центар за истраживање и едукацију о Холокаусту (ЦИЕХ) (Србија)

Тераформинг (Шведска, Холандија, Србија) www.terraforming.org

Институт за студије рата, Холокауста и геноцида - NIOD (Холандија) www.niod.knaw.nl

Свеучилиште у Ријеци, Одсек за културалне студије (Хрватска) www.ffri.uniri.hr

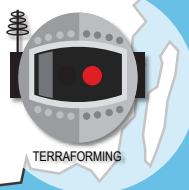
Мр Драган Гачић, руководилац пројекта
директор Историјског архива Београда
office@arhiv-beograda.org

Контакт и информације:

Невена Бајалица, менаџер пројекта
Тераформинг / Одељење за едукацију Куће Ане Франк у Амстердаму
n.bajalica@annefrank.nl

Веб место пројекта:

<http://www.arhiv-beograda.org/holokaust/>

NIOD
instituut voor
oorlogs, holocaust-
en genocidestudies

Пројекат је заснован на широкој европској сарадњи и партнерству институција и организација различитих поља стручности и форми деловања. Ова сарадња је мотивисана заједничким циљем да се подржи истраживање, едукација и сећање на Холокауст, са посебним освртом на заједничке европске аспекте Холокауста и Холокауста у Србији као неодвојивог дела заједничког европског историјског искуства, у циљу развијања мостова научне и културне сарадње и тражења заједничких решења за изазове са којима се Европа данас суочава.

**CULTURAL
STUDIES**

CHRE
Center for Holocaust
Research and Education

УВОД

Концентрациони логор Сајмиште био је логор смрти за јеврејске и ромске жене, децу и старце из окупиране Србије. За само шест недеља, у априлу и мају 1942, јеврејски заточеници Сајмишта били су систематски убијани у гасном камиону, који је за ту намену био специјално допремљен из Берлина. Сматра се да је у логору Сајмиште настрадало преко 6000 Јевреја.

Више од 70 година није било детаљнијих података о жртвама логора. Међутим, недавно су архивисти Историјског архива Београда открили, приликом ревизије фондова, необрађену архивску грађу, која садржи документацију и пријаве смрти за више од 3000 Јевреја убијених у логору Сајмиште. Мотивисан овим открићем, Историјски архив Београда иницирао је широку међународну сарадњу са циљем да се истраже савремена искуства и методологије, како би се пронађени материјал обрадио и представио јавности на најбољи и најефектнији начин.

На овај начин пројекат ће допринети ширем сагледавању Холокауста и даљем истраживању његовог кључног утицаја на опште вредности у послератној Европи, укључујући тренутне европске изазове растућих тенденција нетолеранције, дискриминације, антисемитизма и антиромизма.

ПРОЈЕКАТ

Главни циљ пројекта је да се подстакне истраживање, едукација и сећање на Холокауст, а посебно да се истраже заједнички европски аспекти Холокауста, узимајући Холокауст у Србији као полазну тачку, како би се промишљало о важним тренутним европским изазовима, и Холокаусту као заједничком европском наративу који је утицао на дефинисање европских вредности различитости, толеранције и људских права.

Кроз серију од 6 јавних манифестација у Србији, Шведској и Холандији, међународни експерти ће представити и расправљати о заједничким европским аспектима Холокауста, истраживањима, комеморацији, подучавању и учењу о Холокаусту, као и о тренутним европским изазовима - нетолеранцијом, антисемитизмом, антиромизмом, ксенофобијом и др.

Поред тога, у оквиру пројекта биће реализована база података жртава Холокауста страдалих у концентрационом логору Старо Сајмиште у Београду, путујућа изложба, сет едукативних материјала и онлајн презентација. Све ће то бити представљено на јавним манифестацијама.

ТРАЈАЊЕ ПРОЈЕКТА:

1. септембар 2015 - 28. фебруар 2017

ПЛАНИРАНИ РЕЗУЛТАТИ

БАЗА ПОДАТАКА

пројектни задатак:
Историјски архив Београда

БАЗА ПОДАТАКА СА ИМЕНИМА ЖРТАВА ХОЛОКАУСТА УБИЈЕНИХ У КОНЦЕНТРАЦИОНОМ ЛОГОРУ САЈМИШТЕ

База података ће садржати основне информације о жртвама, као што су име, презиме, име оца, занимање итд, које су убијене у концентрационом логору Сајмиште. Поред тога, база података ће садржати и податке који се тичу предратног живота београдских Јевреја који су убијени у концентрационом логору Сајмиште. База ће бити претражива и доступна на интернету.

ИЗЛОЖБА

пројектни задатак:
Центар за изучавање и едукацију о Холокаусту (ЦИЕХ)

МОДУЛАРНА, ПУТУЈУЋА ИЗЛОЖБА КОЈА ПРЕДСТАВЉА ДВЕ КЉУЧНЕ ФАЗЕ ХОЛОКАУСТА У СРБИЈИ

Изложба се фокусира на октобар 1941. Сваког дана у октобру 1941. нацистичка окупациона власт и њихови помагачи вршили су масовна убијања на различитим локацијама по окупираној Србији. Стрелачки водови убили су хиљаде цивила: Срба, Јевреја и Рома.

То је водило ка последњој фази Холокауста у Србији – систематском убијању преосталих Јевреја (жена и деце) затворених у логору Сајмиште у Београду, користећи озлоглашени гасни камион, такозвана душегупка.

ЕДУКАТИВНИ МАТЕРИЈАЛИ

пројектни задатак:
Тераформинг

ЕДУКАТИВНИ МАТЕРИЈАЛИ СА ФОКУСОМ НА ЛИЧНЕ ПРИЧЕ И ПРЕДРАТНИ ЖИВОТ ЈЕВРЕЈА У БЕОГРАДУ

Едукативни материјали састојаће се од 5 књижица са приручницима за наставнике. Биће доступни и на Интернету и у штампаној форми, а фокусираће се на младе јеврејске жртве, ученике београдских школа који су убијени у концентрационом логору Сајмиште 1942. Кроз личне приче младих жртава, њихових породица и других људи у њиховом окружењу, едукативни материјал ће представити и предратни живот Јевреја у Београду, Холокауст и његове разарајуће последице.

Едукативни материјали ће комбиновати језик графичке новеле са фотографијама, историјском документацијом, сведоченствима и другим материјалима.

МЕЂУНАРОДНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ

пројектни задатак:
Пројектни тим

СЕРИЈА МЕЂУНАРОДНИХ МАНИФЕСТАЦИЈА СА ПРЕЗЕНТАЦИЈАМА, ПАНЕЛ ДИСКУСИЈАМА И РАДИОНИЦАМА

Серија од 6 међународних манифестација одржаће се у периоду од априла 2016. до фебруара 2017. Поред презентације базе података, изложбе и едукативног материјала, свака манифестација ће се усредсредити на две главне теме: једна која се односи на Холокауст у Србији, и друга која третира Холокауст у Србији у ширем европским контексту, а о којима ће дискутовати домаћи и међународни експерти.

Поред тога, биће одржане и радионице и предавања која се тичу наставе и подучавања о Холокаусту, Холокауста као заједничког европског искуства, као и актуелних европских изазова у суочавању са нетолеранцијом, антисемитизмом, антиромизмом и другим темама.

Манифестације ће се одржати у Београду, Крагујевцу, Нишу и Новом Саду (Србија), Амстердаму (Холандија) и Стокхолму (Шведска).

ПУБЛИКАЦИЈЕ

пројектни задатак:
Одсек за културне студије Свеучилишта у Ријеци

ПУБЛИКАЦИЈА СА РЕЗУЛТАТИМА ПРОЈЕКТА

У завршној фази пројекта, у фебруару 2017, биће представљена публикација - зборник радова и чланака које су представили међународни експерти на 6 манифестација, а које је прикупио и обрадио уређивачки тим пројекта.

МЕЂУНАРОДНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ

Манифестација 1 - Београд

20-22 April 2016

Тема 1: „Холокауст у Србији и шири план за уништење европских Јевреја“;

Тема 2: „Холокауст и Порајмос у регионалној култури сећања и заједничком европском наративу који дефинише европске вредности различитости, толеранције и људских права“;

Манифестација 2 - Ниш

време одржавања ће бити накнадно објављено

Тема 1: „Стрелачки одреди у Србији – ескалација у Холокауст“

Тема 2: „Нетолеранција која је олакшала Холокауст – последице за послератну Европу“

Манифестација 3 - Амстердам

време одржавања ће бити накнадно објављено

Тема 1: „Предратни живот Јевреја у Београду“

Тема 2: „Едукација о Холокаусту и тренутни пораст нетолеранције у Европи“

Манифестација 4 - Стокхолм

време одржавања ће бити накнадно објављено

Тема 1: „Стрелачки одреди у Србији – ескалација у Холокауст“

Тема 2: „Сећање на Холокауст и европски културни идентитет и различитост“

Манифестација 5 - Крагујевац

време одржавања ће бити накнадно објављено

Тема 1: „Порајмос у историји и сећању“

Тема 2: „Тренутни изазови у Европској Унији који се тичу нетолеранције и дискриминације заснованој на етничкој и верској припадности“

Манифестација 6 - Нови Сад

време одржавања ће бити накнадно објављено

Тема 1: „Меморализација жртава концентрационог логора Сајмиште“

Тема 2: „Едукација о Холокаусту и тренутни пораст нетолеранције у Европи“

Презентација пројекта је планирана и у Букурешту, за време конференције Међународне алијансе за сећање на Холокауст (IHRA).

МАНИФЕСТАЦИЈЕ

СТОКХОЛМ

АМСТЕРДАМ

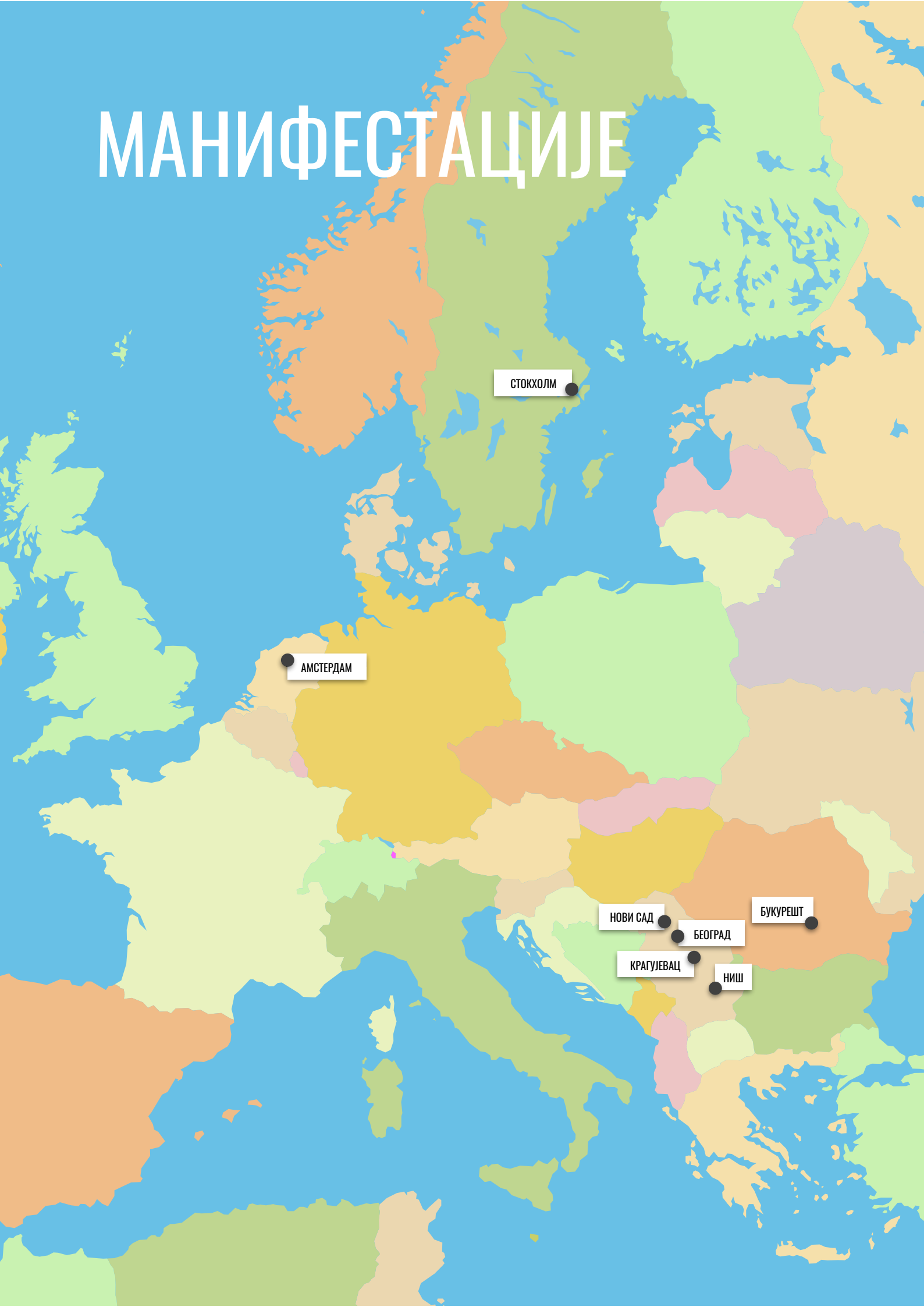
НОВИ САД

БЕОГРАД

БУКУРЕШТ

КРАГУЈЕВАЦ

НИШ

Текст о историји логора састављен на основу података из књиге др Милана Кољанина "Немачки логор на београдском сајмишту" (1992), Институт за савремену историју, Београд

ИЗГРАДЊА БЕОГРАДСКОГ САЈМА 1937-1938.

Прва фаза изградње Београдског сајма почела је 1937. У почетку је саграђено пет југословенских павиљона, затим је подигнут Централни торањ, а потом и Италијански, Румунски, Чехословачки и такозвани Спасићев павиљон.

Прва манифестација на Београдском сајму отворена је 11. септембра 1937. Године 1938. отворени су и Турски и Немачки павиљон, чиме је завршена друга фаза изградње Сајма.

Београдски Сајам 1938.

ЈЕВРЕЈСКИ ЛОГОР ЗЕМУН - JUDENLAGER SEMLIN

Логор на Београдском сајму основан је почетком децембра 1941. Њиме је управљао Гестапо, а био је под командом СС официра (упркос томе што се формално налазио на територији Независне Државе Хрватске). Логор је био познат под именом Judenlager Semlin, или логор Сајмиште.

Пошто су ликвидирали мушкарце у логору Топовске шупе, у Јеврејски логор Земун одведене су прве јеврејске и ромске породице, углавном жене, деца и старци. Интернирано је око 6400 Јевреја и око 600 Рома. Крајем марта 1942, посебно возило, гасни камион марке Заурер, конструисано у Немачкој и намењено масовним убиствима, довезли су у Београд два официра Вилхелм Гец и Ервин Мајер.

Немачка полиција ухапсила је 18. марта све докторе и пацијенте из Јеврејске болнице у Улици Високог Стевана (данашња зграда Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, пре рата власништво Јеврејског женског друштва). Болничко особље и пацијенти болничке амбуланте у згради „Онег Шабат“ у Јеврејској улици 16 били су такође ухапшени. У периоду од 19. до 22. марта 1942. године између 700 и 800 Јевреја из ове групе били су одвезени и убијени у гасном камиону, названом „душегупка“. Њихова тела су била покопана у већ припремљене гробнице у Јајинцима.

Од почетка априла до 10. маја 1942. заточеници логора Сајмиште одвођени су уз изговор да ће бити премештени у други логор у Румунији или Пољској. Сви су били угушени у душегупци на путу до Јајинаца. У току 1943-44. године тела су била ископана и спаљена, како би се сакрили сви трагови злочина.

Након уништења јеврејске популације логор наставља да постоји под називом Прихватни логор Земун (Semlin Anhaltelager). До укидања логора (у јулу 1944. године) у Прихватном логору заточено је око 32.000 људи, углавном Срба. У тој фази постојања логора на Сајмишту у њему је живот изгубило преко 10.500 заточеника.

БУДУЋНОСТ САЈМИШТА - МЕСТО СЕЋАЊА

На месту бившег логора никада није саграђен меморијални центар нити музеј. Дуго времена, место на коме се налазио логор због небриге било је у веома лошем стању.

Недавно, Скупштина града Београда је најавила план изградње сталног Меморијалног комплекса на месту логора. Музеј жртава геноцида у Београду и новооснована Комисија за Меморијални центар праве план за изградњу центра и Музеја, која треба да почне 2017. године.

Довођењем концентрационог логора Сајмиште у центар пажње јавности, и стварањем материјала који ће будући центар моћи да користи у свом раду, пројекат ће допринети важном задатку оснивања меморијалног центра.

Старо сајмиште данас

www.arhiv-beograda.org/holokaust/

